

Bepaling van behoefte aan partneralimentatie

De omvang van de alimentatie wordt nogal eens beperkt door de draagkracht van de alimentatieplichtige. Maar nu er meer tweeverdieners zijn, wordt steeds vaker de behoefte van de ontvanger aan de orde gesteld. Hoe moet die worden gemeten? De Hoge Raad (19 december 2003, NJ 2004, 4) wees een formule die was ontwikkeld door een aantal hoven ter vermijding van 'behoefte-lijstjes'

Sabine van Gestel
advocaat te Amsterdam

De omvang van de alimentatieplicht wordt onder meer bepaald door de draagkracht van de alimentatieplichtige, dat wil zeggen de mate waarin de alimentatiegerechtigde zelf in zijn of haar eigen levensonderhoud kan voorzien en de behoefte. Het begrip 'behoefte' wordt in de wet niet gedefinieerd. In het rapport *Alimentatienormen*¹ wordt de behoefte omschreven als het bedrag dat nodig is om een staat te voeren die de onderhoudsgerechtigde in redelijkheid past. De welstand van partijen gedurende hun huwelijk is mede bepalend voor de behoeftevaststelling. Het belang van deze factor kan naar verloop van tijd minder worden. Het is dus niet altijd zonder meer gerechtvaardigd te verlangen

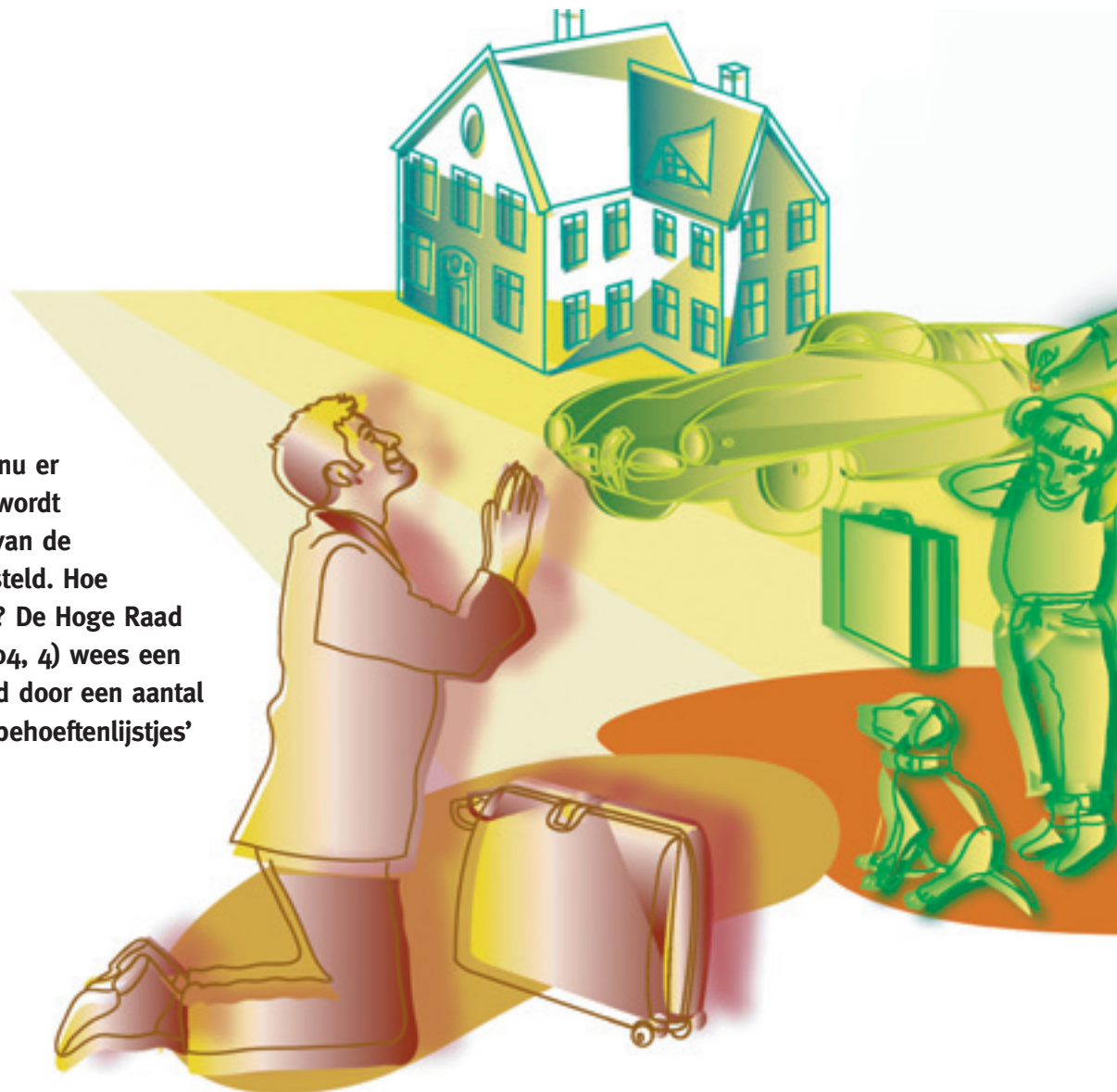
dat men tot in lengte van jaren op hetzelfde welstandsniveau leeft, aldus het rapport.

BEHOEFTELIJSTJES

Er worden in de praktijk diverse methoden gehanteerd om de mate van welstand gedurende het huwelijk en de (deels) daaruit voortvloeiende behoefte vast te stellen. Zo heeft het arrest van de Hoge Raad van 10 januari 1997 mede geleid tot de beruchte want overgedetailleerde behoefte-lijstjes.² In die zaak had de vrouw een uitgavenbegroting in het geding gebracht waarover partijen bij het hof uitvoerig hebben gedebatteerd. Uiteindelijk heeft het hof de behoefte van de vrouw in goede justitie bepaald op

DM 3.500 per maand. In cassatie vangt de Hoge Raad aan met de overweging dat aan het vaststellen van de behoefte door de alimentatierechter geen hoge motiveringseisen kunnen worden gesteld. Toch verklaart de Hoge Raad de klacht gegrond dat het hof in deze zaak tekort is geschoten in de motiveringsplicht, doordat het niet aangaf welke van de posten, voorkomend op de uitgavenbegroting, het naar aanleiding van het debat heeft aanvaard als medebepalend voor de behoefte van de vrouw.

Wellicht geïrriteerd door de omslachtige behoefteberekeningen (*kosten cavia: € 15 per maand*) heeft een aantal hoven vorig jaar een formule ontwikkeld voor de berekening van

Illustratie: Nadia Gonzalez

de behoefte. Daarbij werd aangeknoopt bij de helft van het voormalig nettogezinsinkomen, waarop kosten van kinderen in mindering zijn gebracht, vermeerderd met 20% (omdat het leven van een alleenstaande duurder is) en vervolgens gedeeld door 2. Per saldo zou de alimentatiegerechtigde dus behoefte hebben aan 60% van het voormalig nettogezinsinkomen, exclusief kosten kinderen.

Er vallen nogal wat kritische kanttekeningen bij voornoemde berekenmethode te plaatsen. Zo ontstaat er een hoger nettogezinsinkomen indien de alimentatieplichtige een forse premie arbeidsongeschiktheidsver-

Bij de behoefteberekening moet worden gekeken naar hoogte en aard van zowel inkomsten als uitgaven

zekering dient te voldoen, die fiscaal aftrekbaar is maar niets met de behoefte van de alimentatiegerechtigde echtgenoot te maken heeft. Verder is het de vraag of een toeslag van 10% voldoende is om een vergelijkbare woning als gedurende het huwelijk te financieren, voorzover redelijk. Tenslotte wordt bij deze methode geen rekening gehouden met besparingen gedurende het huwelijk, die bijvoorbeeld gehaald zijn doordat de alimentatieplichtige winsten in zijn BV heeft opgepot.

'UITGAVEN, NIET INKOMSTEN'

Uit het arrest van 19 december 2003 leid ik af dat de Hoge Raad niet achter voornoemde berekenmethode staat. Partijen zijn in die zaak op 24 september 1979 in algemene gemeenschap van goederen met elkaar gehuwd, welk huwelijk op 5 februari 2002 werd ontbonden. Uit het huwelijk is in 1982 een zoon geboren, de draagkracht van de man staat niet ter discussie.

De rechtbank heeft de vrouw een alimentatie van f 11.000 toegekend, het Hof Den Haag heeft bij beschikking van 18 december 2002 deze beslissing bekrachtigd en de alimentatie op € 4.991,58 gesteld. Daarbij heeft het hof onder meer overwogen dat:

- ▶ de stelling van de man dat partijen van ongeveer f 5.000 per maand leefden, niet valt te rijmen met de gemiddelde bedrijfswinst over de jaren 1997/1999 van ruim f 340.000 per jaar en van privé-opnamen van f 206.000 per jaar, waarvan het hof uitgaat;
- ▶ kosten van investeringen en reserveringen voor de toekomst de huwelijksgereleateerde behoefte van de vrouw niet verlagen, omdat een en ander immers vermogensvorming betreft die deel

uitmaakte van de huwelijkswelstand. Dit vermogen dient mede om een oudedagsvoorziening te financieren;

- ▶ de behoefte van de vrouw in overeenstemming is met het bedrag van de door de rechtbank vastgestelde alimentatie.

In cassatie stelt de man in de eerste plaats dat de behoefte van de vrouw dient te worden vastgesteld aan de hand van hetgeen partijen tijdens hun huwelijk *uitgaven* en niet behoort te worden afgeleid uit het *inkomen*. Anders zou volgens de man via indirecte weg (door de mogelijkheid tot vermogensvorming zonder meer geheel tot de huwelijkswelstand te rekenen) in een echtscheidingsprocedure recht op overdracht van een vermogensdeel ontstaan, in afwijking van de wijze waarop partijen destijds hun vermogensrechtelijke verhouding hebben geregeld.

ZOWEL INKOMSTEN ALS UITGAVEN

De Hoge Raad volgt de man niet in dit betoog en overweegt dat de rechter bij het bepalen van de behoefte rekening moet houden met alle relevante omstandigheden. Dit betekent dat de rechter zowel in aanmerking zal moeten nemen wat de inkomsten tijdens de laatste jaren van het huwelijk zijn geweest, als een *globaal* inzicht zal moeten hebben in het uitgavenpatroon in dezelfde periode om daaruit te kunnen afleiden in welke welstand partijen hebben geleefd. De *hoogte en de aard* van zowel de inkomsten als de uitgaven geven immers een aanwijzing voor het niveau waarop de onderhoudsgerechtigde na de beëindiging van het huwelijk wat de kosten van levensonderhoud betreft in redelijkheid aanspraak kan maken. Ook (de mogelijkheid van) vermogensvorming zal in beginsel – afhankelijk van de omstandigheden – bijdragen tot het oordeel

dat echtelieden in een bepaalde welstand hebben geleefd. De behoefte zal daarnaast zoveel mogelijk aan de hand van concrete gegevens betreffende de reële of de met een zekere mate van waarschijnlijkheid te verwachten kosten van levensonderhoud door de rechter worden bepaald, aldus de Hoge Raad.

Er moet dus gekeken worden naar de hoogte en de aard van zowel de inkomsten als de uitgaven. Waarschijnlijk treffen daarom de overige twee klachten van de man wel doel. De Hoge Raad is het met de man eens dat de door hem gegeven uitleg voor het verschil tussen de privé-opname en de privé-bestedingen van partijen van belang is in het kader van de vaststelling van de behoefte van de vrouw. De privé-opnamen van f 206.000 per jaar zijn in verband met de betaling van inkomstenbelasting, arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en WAZ-premie aanmerkelijk hoger geweest dan de netto-privé-bestedingen van gemiddeld f 5.000 per maand, hetgeen niet door de vrouw is betwist.

Verder meent de man dat het hof van een onjuiste rechtsopvatting is uitgegaan door bij de bepaling van de behoefte van de vrouw rekening te houden met de mogelijkheid van sparen in de toekomst. Hij stelt dat het hof in elk geval de behoefte onvoldoende heeft gemotiveerd, door niet aan te geven in welke mate met deze post rekening wordt gehouden. Daarbij heeft de man een beroep gedaan op het eerdergenoemde arrest van de Hoge Raad van 10 januari 1997. De kosten van investeringen en reserveringen voor de toekomst waarop het hof volgens de man doelt, betreffen zakelijke investeringen die naar de mening van de man niet van belang zijn voor het vaststellen van de behoefte van de vrouw.

Kortom, de Hoge Raad sluit de mogelijkheid van vermogensvorming door de alimentatiegerechtigde niet geheel uit. Wel meent de Hoge Raad dat sprake is van een onjuiste rechtsopvatting indien het hof ervan is uitgegaan dat (noodzakelijke) reserveringen en investeringen in een bedrijf steeds leiden tot vermogensvorming en daarom altijd moeten worden meegerekend bij de bepaling van welstand van partijen tijdens het huwelijk. Het hof had in elk geval nader moeten motiveren waarom deze reserveringen en investeringen moeten worden meegerekend bij het bepalen van de welstand waarin partijen hebben geleefd.

NIET EEUWIG DEZELFDE WELSTAND

Met dit arrest wordt geen pasklaar antwoord gegeven op de vraag hoe de behoefte van de alimentatiegerechtigde moet worden begroot. Dat kan ook niet, elke zaak is verschillend en oordelen hierover zullen vooral aan de feitenrechter moeten worden voorbehouden.

Toch meen ik dat van de alimentatiegerechtigde kan worden verlangd dat een globale behoefteberekening wordt overgelegd, opdat de alimentatieplichtige kan controleren hoe de alimentatie tot stand is gekomen, indien draagkracht, behoefte, et cetera niet in het geding zijn. In bemiddelingen is het niet meer dan gebruikelijk partijen overzichten te laten maken van hun toekomstige lasten. Met een beroep op het arrest van de Hoge Raad van 10 januari 1997, maar bijvoorbeeld ook het arrest van de Hoge Raad van 17 maart 2000, NJ 2000, 333 en natuurlijk het in dit artikel behandelde arrest, kan de alimentatieplichtige uitlokken dat de feitenrechter nader motiveert waarom bepaalde

posten al dan niet bij de bepaling van de behoefte in aanmerking zijn genomen.

Ten slotte wijs ik er op dat aan de mate van welstand gedurende het huwelijk een niet te absolute betekenis moet worden toegekend (Hoge Raad 19 oktober 2001, LJN AB 2742). Ook volgens de werkgroep Alimentatienormen hoeft de alimentatiegerechtigde niet tot in lengte van jaren op hetzelfde welstandsniveau te kunnen blijven leven.

NOOT

- 1 Zie www.rechtspraak.nl/reglementen/tremanorm.htm
- 2 Niet gepubliceerde uitspraak, rolnummer 16039, besproken door J.W.D. van Oldenborgh *Echtschetsbulletin* nr. 4 april 1997.

Van de alimentatiegerechtigde kan mijns inziens een globale behoefteberekening worden verlangd, zoals in bemiddelingen partijen overzichten maken van hun toekomstige lasten